

Prvý dokumentovaný výskyt trsteniarika roľného (*Acrocephalus agricola*) na Slovensku

First record of the Paddyfield Warbler (Acrocephalus agricola) in Slovakia

Dušan KERESTÚR

Tolstého 17, 98403 Lučenec, Slovensko; e-mail: chocatabras@gmail.com

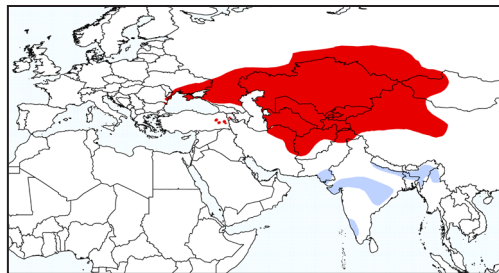
Abstract: *The Paddyfield Warbler (Acrocephalus agricola) was recorded for the first time in Slovakia. One specimen of the species was mist-netted at the Béter marsh near the town of Lučenec, S Slovakia, on August 18, 2014. This observation was accepted by the Rarities Committee of the Slovak Ornithological Society/BirdLife Slovakia. Occurrences of the Paddyfield Warbler in other European countries are discussed.*

Key words: *Paddyfield Warbler; Acrocephalus agricola, first record, Slovakia*

Hniezdnym areálom trsteniarika roľného (*Acrocephalus agricola*) je západná a centrálna Palearktída. Rozprestiera sa od pobrežia Čierneho mora na západe cez strednú Áziu až po severozápadnú Čínu na východe (Cramp & Perrins 1992). Druh sa delí na dva poddruhy, poddruh *A. a. septima* hniezdi na západnom a severnom pobreží Čierneho mora, na juhu Ukrajiny až po dolný tok riek Ural, Ilek a Volga na severe Kaspického mora. Izolovaná populácia obýva oblasť v Arménsku a na východe Turecka (jazero Van). Druhý – nominálny poddruh *A. a. agricola* hniezdi od severného pobrežia Kaspického mora a Aralského jazera smerom na východ cez Kazachstan po západné Mongolsko. Na severe siaha jeho rozšírenie do západnej Sibíri a na juhu do Tadžikistanu, východného Iránu, severného Afganistanu a západného Pakistanu (obr. 1). Zimoviskom oboch poddruhov je sever a západ indického subkontinentu od južného Pakistanu až po Bengálsky záliv na východe. Severnejšie je v zimnom období početný aj v nížinách Nepálu

pod Himalájami (Baker 1997, Kennerley & Pearson 2010, BirdLife International & NatureServe 2014). Presnejší areál stretu oboch poddruhov nie je známy.

Dňa 18. 8. 2014 som o 7:00 hod. pri kontrole nárazových sietí inštalovaných na močiari Béter pri Lučenci (48°18'52" s. š., 19°41'07" v. d., 178,5 m n. m., 17,2 ha, obr. 2; Kerestúr & Mojžiš (2008)) vybral zo spodného vaku

Obr. 1. Hniezдне rozšírenie a zimoviská *Acrocephalus agricola* (BirdLife International & NatureServe 2014). Červená = hniezдне areál, modrá = zimoviská.

Fig. 1. Breeding and winter range of *Acrocephalus agricola* (BirdLife International & NatureServe 2014). Red = breeding range, blue = winter range.

trsteniarika, ktorý sa mi zdal v ruke subtilnejší a odlišne sfarbený ako iné bežne tu krúžkované druhy trsteniarikov – trsteniarik bahenný (*Acrocephalus scirpaceus*) a trsteniarik spevavý (*Acrocephalus palustris*). Pri krúžkovaní som si preto trsteniarika detailnejšie prezrel. Najnápadnejšími znakmi na ňom bol výrazný svetlý nadočný pásik a hnedosivý, neúplný golier po bokoch krku (obr. 3). Nápadné bolo aj hrdzavé sfarbenie kostrče a chvostových pier, ktoré boli opotrebované, ako aj malý presah ručných letiek v porovnaní s trsteniarikom bahenným. Uvedomil som si, že môže ísť o trsteniarika roľného, s ktorým som sa už v minulosti stretol v strednej Ázii. Jedinca som preto zmeral, skontroloval formulu krídla a údaje som porovnal s údajmi uvedenými v príručke krúžkovateľa (Svensson 1998). Rozmery sa tento jedinec výrazne odlišoval od trsteniarika bahenného (kratšie krídlo, kratší zobák, krátky presah ručných letiek) a rozdielna bola aj formula krídla (zárezy na vonkajších zástaviciach ručných letiek boli na 3. až 4. (5.) letke, obr. 4). Podobnú formulu krídla má len trsteniarik krovinový *Acrocephalus dumetorum* (porovnaj Svensson 1998), ktorý sa na našom území vyskytol zatiaľ len raz a ktorého celkové sfarbenie je odlišné (Trnka & Matula 2004). Namerané hodnoty odchyteného jedinca v mm boli nasledovné: celková dĺžka 112, krídlo 56/56, zobák 13, chvost 50, behák 19. Podľa operenia a sfarbenia očnéj dúhovky som jedinca určil ako tohtoročného vtáka. Jediným identifikačným znakom, ktorý nesúhlasil s literatúrou bola chýbajúca tmavá škvrna na spodnej čelusti zobáka. Ako som však dodatočne zistil, tento znak môže u mladých vtákov chýbať (Kennerley & Pearson 2010; Svensson 1998). Trsteniarika som nakoniec fotograficky zdokumentoval, okružkoval a pustil. Pozorovanie i s príslušnou dokumentáciou som zaslal na posúdenie Faunistickej komisii SOS/Birdlife Slovensko, ktorá ho akceptovala (18/2014).

Trsteniarik roľný bol ako vzácné zaletujúci druh zaznamenaný v celej Európe. Na severe bol zastihnutý vo Fínsku, Nórsku a dokonca aj na Faerských ostrovoch. Na britských ostrovoch sa vyskytuje takmer každoročne v počte 1 až

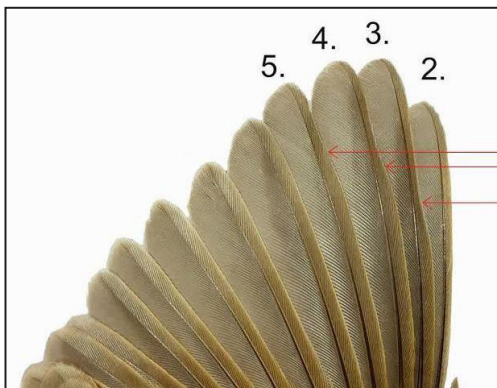
Obr. 2. Miesto (biotop) odchytu *Acrocephalus agricola* (foto autor).

Fig. 2. The site where the specimen of *Acrocephalus agricola* was mist-netted (Photo by author).

Obr. 3. Odchytený jedinec *Acrocephalus agricola*. Nápadný je sivohnedý neúplný golierik, svetlý nadočný pásik, krátky presah primárnych letiek a hrdzavkastá kostrč (foto autor).

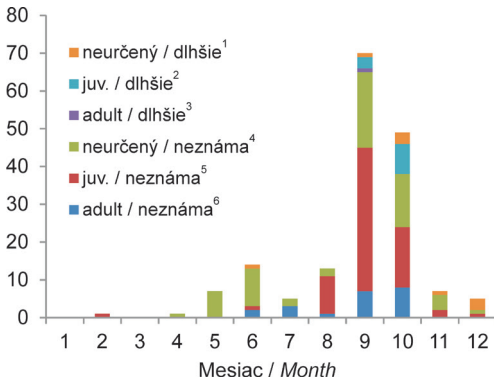
Fig. 3. Mist-netted specimen of *Acrocephalus agricola*. Conspicuous is grey-brown uncomplete neck-collar, pale supercilium, short primary projection and reddish rump (Photo by author).

Obr. 4. Formula krídla. Výrazné zárezy na vonkajších zástaviciach 3. až 4. (5.) letky (foto autor).

Fig. 4. The wing formula. Notice pronounced notches on outer web of 3rd and 4th (5th) primary (Photo by author).

2 exempláre. Zastihnutý býva aj v JZ Európe, konkrétne v Španielsku (14-krát), Portugalsku a na Azorských ostrovoch. Vo väčšine prípadov sa jedná o vtáky odchytené do sietí. Zistený bol i v zimnom období na Korzike (1993/94,

Obr. 5. Doba výskytu *Acrocephalus agricola* v Európe počas roku podľa údajov faunistických komisií jednotlivých krajín (spracoval: Martin Vavřík, Česká faunistická komisia). Legenda: Vek jedinca / dĺžka pobytu.

Fig. 5. Time of occurrence of *Acrocephalus agricola* in Europe during year according to data from rarities committees of individual countries (Compiled by: Martin Vavřík, Czech Rarities Committee). Legend: Age of a specimen / Length of stay. (1) undetermined / longer, (2) juvenile / longer, (3) adult / longer, (4) undetermined / not known, (5) juvenile / not known, (6) adult / not known.

Kennerley & Pearson 2010) a v Taliansku na Sardínii (Nankinov 2000). Výskyty v jarnom období sú vzácne, častejšie bývajú mladé i dospelé vtáky pozorované v pohniezdnom období v septembri a októbri (obr. 5). Zaujímavými výsledkami migračného chovania je vták označený v Litve 8. 9. 1996, ktorý bol po 11 dňoch kontrolovaný na Shetlandských ostrovoch vo vzdialenosti cca 1500 km (Kennerley & Pearson 2010) a jediniec krúžkovaný v Maďarsku 23. 10. 2002 a po 9 dňoch, 1. 11. 2002, nájdený mŕtvy vo Francúzsku vo vzdialenosti 1510 km (Csörgő 2009). V strednej Európe je, okrem Maďarska, ktoré sa nachádza najbližšie k hniezdiskám, trsteniarik roľný zriedkavým druhom. V Maďarsku bolo do roku 2014 zaznamenaných 18 výskytov (Csörgő 2009, <http://birding.hu>). Niektoré pozorovania môžu naznačovať i možnosť hniezdenia. V Rakúsku bol druh zaznamenaný dva razy, a to v roku 1992 v Burgenlande (von Laber & Ranner 1997) a v 2011 pri Nezdierskom jazere (Khill & Albecker 2014). V Poľsku boli faunistickou komisiou schválené 4 pozorovania z rokov 1995, 1999, 2005 a 2007 (<http://clanga.pl>) a v Nemecku 8 pozorovaní (Cederroth 1996, Deutsche Seltenheitenkommission 2006, 2008,

2009). V Českej republike druh zatiaľ pozorovaný nebol. Celkovo možno konštatovať, že trsteniarik roľný sa po roku 1970 začína čoraz častejšie objavovať ďalej smerom na západ od jeho tradičných hniezdisk, čo môže súvisieť aj z rozširovaním jeho hniezdného areálu týmto smerom ako aj ďalej na sever. Hniezdenie v Rumunsku je známe už od roku 1952 a v Bulharsku od roku 1968 (Kennerley & Pearson 2010). Menšie populácie hniezdia aj v Litve, Fínsku a v Kirovskej oblasti v Rusku, ktorá je viac ako 1000 km severnejšie od normálneho hniezdného rozšírenia druhu (Nankinov 2000). Samotné rozširovanie jeho hniezdného areálu sa pritom dáva do súvisu s rýchlym nárastom jeho počtosti v oblastiach východne od delty rieky Volgy (Nankinov 2000).

Pod'akovanie

Za pomoc pri overení determinácie druhu ďakujem M. Mojžišovi, J. Lengyelovi, S. Harvančíkovi, M. Olekšákovi a F. Zichovi. Údaje týkajúce sa výskytu druhu v okolitých krajinách mi ochotne poskytli M. Vavřík, D. Horal, F. Papp a D. Karaska. M. Mojžišovi patrí vďaka aj za dodatočné pripomienky k rukopisu článku.

Literatúra

- BAKER K. 1997: Warblers of Europe, Asia and north Africa. — Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL & NATURESERVE 2014: Bird species distribution maps of the world. — BirdLife International, Cambridge, UK and NatureServe, Arlington, USA.
- CEDERROTH C. 1996: Fel dr ohr sänger *Acrocephalus agricola* erstmals in diesem Jahrhundert in Deutschland. — *Limicola* 10: 83–84.
- CRAMP S. & PERRINS C. M. 1992: The Birds of the Western Palearctic Vol 6. — Oxford University Press, Oxford.
- CSÖRGŐ T. 2009: Rozdásnádiposzátá, *Acrocephalus agricola* (Jerdon, 1845). — Pp: 500. In: CSÖRGŐ T., KARCZA Z., HALMOS G., MAGYAR G., GYURÁZ J., SZÉP T., BANKOVICS A., SCHMIDT A. & SCHMIDT E. (eds.): Magyar-madár-vonulási atlasz. Kossuth kiadó, Budapest.
- DEUTSCHE SELTENHEITENKOMMISSION 2006: Seltene Vogelarten in Deutschland 2000. *Limicola* — 20: 281–353.
- DEUTSCHE SELTENHEITENKOMMISSION 2008: Seltene Vogel-

- arten in Deutschland von 2001 bis 2005. — *Limicola* 22: 249–339.
- DEUTSCHE SELTENHEITENKOMMISSION 2009: Seltene Vogelarten in Deutschland von 2006 bis 2008. — *Limicola* 23: 257–334
- KENNERLEY P. & PEARSON D. 2010: Reed and Bush Warblers. — Christopher Helm, London.
- KERESTÚR D. & MOJŽIŠ M. 2008: Vtáctvo močiara pri Béteri (Lučenec, stredné Slovensko) v rokoch 1991–2008. — *Tichodroma* 20: 155–160.
- KHILL L. & ALBEGGER E. 2014: Nachweise seltener und bemerkenswerter Vogelarten in Österreich 2010–2011 (7. Bericht der Avifaunistischen Kommission von Birdlife Österreich). — *Egretta* 53: 10–28.
- NANKINOV D. N. 2000: Expansion of the Paddyfield Warbler in Europe in the second half of the XX. century. — *Berkut* 9: 102–106.
- SVENSSON L. 1998: Guía para la identificación de los passeriformes europeos. — Sociedad Española de Ornitología/Birdlife, Madrid.
- TRNKA A. & MATULA J. 2004: First record of Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum* (Passeriformes, Sylviidae) from Slovakia. — *Biologia, Bratislava* 59: 682.
- VON LABBER J. & RANNER A. 1997: Nachweise seltener und bemerkenswerter Vogelarten in Österreich 1991–1995. — *Egretta* 40: 1–44.

Došlo: 20. 11. 2014
Prijaté: 7. 12. 2014
Online: 23. 12. 2014